

Yard. Doç. Dr. Necdet Neydim
İstanbul Üniversitesi
Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı

Frankfurt Kitap Fuarı **15 – 19 Ekim 2008**

Frankfurt Kitap Fuarı 2008 – “Konuk Ülke Türkiye”

Frankfurt Kitap Fuarının Tarihçesi

Frankfurt Kitap Fuarı'nı „gelenek ve gelecek“ (Tradition und Zukunft) sözcükleriyle tanımlıyor Almanlar. FKF'nin tarihine baktığımızda 15. yüzyıla dek uzanan bir geçmişle karşılaşırız. Matbaanın mucidi Gutenberg'in Frankfurt'a birkaç kilometre mesafede oturması da duruma ayrı bir anlam katmaktadır.

17. yüzyıla kadar Frankfurt merkezi bir kitap fuarı olarak öncülüğünü tartışmasız sürdürür. Ancak politik ve kültürel değişimler sonucu bu öncü rolünü Leipzig'e kaptırır. 1949 yılında Frankfurt'un bu geleneksel rolü yeniden canlandırılır. 205 Alman kitap sergileyicisi savaşın ardından 18-23 Eylül tarihleri arasında Frankfurt Paulskirche'de bir araya gelirler. Yaklaşık 60 yıl sonra 100 ülkeden 7000'den fazla katılımcısıyla Frankfurt Kitap Fuarı dünyanın en büyük kitap fuarı haline gelir.

Savaş sonrası ilk kez 1949 yılında düzenlenen Frankfurt Kitap Fuarı'nda (FKF), 1976-1988 yılları arasında, iki yılda bir özel bir konuya dönük etkinlikler yapılmıştır. Bu etkinliklerin ana teması sırasıyla Güney Amerika (1976), Çocuk ve Kitap (1978), Kara Afrika (1980), Din (1982), Orwell 2000 (1984), Gelenekte Hint Dönüşümü (1986) olmuştur. 1988' den başlayarak günümüze kadar gelen süreçte ise, her yıl konuk ülke uygulaması gerçekleştirilmiştir. İtalya'yla başlayan bu uygulama, Fransa, Japonya, İspanya,

Meksika, Hollanda, Brezilya, Avusturya, İrlanda, Portekiz, İsviçre, Macaristan, Polonya, Yunanistan, Litvanya, Rusya, Arap Dünyası, Kore, Hindistan, Katalanya ve 2008 yılında Türkiye ile sürmüş ve 2009'un konuk ülkesi Çin olarak belirlenmiştir.

“Konuk Ülke” Olmanın Anlamı

Konuk ülke, konuk edildiği bir yıl boyunca kendini kültürel, yazınsal, sanatsal, tarihsel ve turistik açıdan tanıtmaya olanakları bulmakta ve ülkenin (Almanya) her yanında etkinlikler (sergi, panel, söyleşi, film gösterimi, tiyatro, konserler) düzenleyebilmektedir. Bu, konuk ülkenin hem Alman medyasında hem de dünya medyasında yer almasını ve bu bağlamda da hem ucuz hem de kaliteli şekilde reklamını yapmasını sağlamaktadır.

Türkiye uzun zamandır konuk ülke olmak için başvurduğu ve politik nedenlerle başvurusunun değerlendirmeye alınmadığı fuara bu yıl konuk ülke olarak katılmıştır.

Türkiye'nin “Konuk Ülke” Olma Stratejisi

Türkiye, “konuk ülke” olma stratejisini şu ana başlıklar altında belirlemiş ve çalışmalarını bu stratejiyi gerçekleştirme doğrultusunda planlamıştır:

- Türkiye'nin kültürel birikimlerinin uluslararası tanıtımı
- Avrupa ile kültürel bütünleşmenin sağlanması
- TEDA Projesinin yaygınlaştırılması
- Türk yayıncılık sektörünün dışa açılması
- Türkçe Çevirmenlerinin uluslararası ilişkilerinin güçlendirilmesi
- 2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul Projesi'nin desteklenmesi
- Konuk Ülke Türkiye Projesi ile Avrupa halkları, Almanya'da yaşayan Alman, Türk ve diğer ülke vatandaşları ile Avrupa'da yaşayan 3 milyonu aşkın insanımıza da ulaşmak

Organizasyon Şeması ve Komitelerin Oluşumunda STK'ların Yeri ve İşlevi

Bu çalışmaları gerçekleştirmek üzere bir organizasyon şeması oluşturulmuştur. Genel şemaya bağlı olarak sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinden oluşan komiteler kurulmuş, STK'lar program önerileri ve bunların gerçekleşmesindeki katkılarıyla önemli bir işlevi yerine getirmişlerdir.

2008 Yılı İçinde Türkiye’nin Gerçekleştirdiği ve Katıldığı Etkinlikler

2008 yılı içinde, Türkçe’den Almanca’ya çevrilmiş yetişkin ve çocuk edebiyatı eserleriyle donatılmış, bütün Almanya’yı dolaşacak Türkiye Gezici Kütüphanesi hazırlanmış, Türkiye’nin tanınmış 30 yazarıyla birlikte Almanya’nın farklı şehirlerinde yıl boyunca imza günleri, söyleşiler ve okuma günleri düzenlenmiştir.

2008 Mart ayında Leipzig Kitap Fuarı’na katılımla ivme kazanan “Konuk Ülke” süreci 2008 Şubat ayında 2 gün süren Türk-Alman Yazarlar Buluşması ve 2008 Nisan ayında İtalya’nın Bolonya Kentinde gerçekleşen Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı’na katılımla devam etti. Bu fuarda ilk kez hazırlanan Çocuk Edebiyatı Çizerler Kataloğu da yer aldı ve bu sayede 40 Türk çizer dünya piyasasına çıkmış oldu.

Türkiye Bolonya Fuarı’na katılan kurumların katılmaya hak kazandığı ve bir çocuk edebiyatı ödülü olarak ün kazanan Ragazzi Ödülü’ne Çocuk Yayınları Alt Komitesi ÇGYD (Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği) ve ÇIKEDAD (Çocuk ve İlkgençlik Kültürü ve Edebiyatı Araştırmacıları Derneği) ile eşgüdümle yürüttüğü hızlı aday gösterme çalışması sonucunda, resmi başvuru Proje Koordinatörlüğü tarafından yapıldı. Ancak ulusal standla katılan ülkelerin aday gösteremediği, dolayısıyla bu şekilde gösterilen adayların, adaylıklarının geçerli olmadığı, yarışma bitiminden çok sonra Türk tarafına bildirilmiştir.

Konferans ve söyleşilerde Türk ve Batı edebiyatlarının birbirlerinden etkilenmeleri, edebiyatlarda yer alan imajlar, şiir, öykü ve roman geleneği, çocuk ve gençlik edebiyatının gelişim süreçleri ele alınırken kongre ve panellerde de telif hakları, uluslararası mevzuat, çevirmen ve çeviri sorunları, uluslararası ortak yayıncılık fırsatları, yayıncılıkta gelişmeler ve yeni teknolojiler değerlendirilmiştir.

Temel olarak işlenmek ve uygulanmak istenen ana başlıklara baktığımızda ise sosyal bilimler, sinema, müzik, sahne sanatları, sergiler, fuar alanı etkinlikleri öne çıkmaktaydı. Sosyal bilimler alanında ise kültür, tarih, kimlik, AB üyeliği, Türk mimarisi ve sanatı başta gelen konular arasındaydı.

Sinemada ise Almanya’da düzenlenen film festivallerine katılım, özel bir Türk filmleri festivali düzenlenmesi, Almanya’da yaşayan Türklerin gözünden Türkiye konulu kısa film yarışması, fuar alanında fuar süresince her gün 1 film gösterimi, müzik alanında da çağdaş Türk Müzik uygulamaları üzerine tartışmalar, söyleşiler, piyano resitalleri, müzikal eserlerin sahnelenmesi, Klasik

Türk Müziği, Türk Sanat Müziği, Türk Tasavvuf Müziği, Türk Halk Müziği, Klasik Batı Müziği, Modern Türk Müziği örneklerinden oluşan konserler gerçekleştirildi.

Kataloglar

Frankfurt Kitap Fuarı 2008 Konuk Ülke Türkiye projesinde yer alan katalogları fuarın önemli tanıkları ve en kalıcı örnekler olarak sayabiliriz. Katalogların adlarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Türk Edebiyatının Köşe Taşları
- 2- Türkiye'nin Genç Yazarları
- 3- Osmanlı Tarihi
- 4- Modern Türk Tarihi
- 5- Türkiye'de Sosyal Bilimler ve İnsanlık
- 6- Türkiye'de Politik Bilimler
- 7- Türkiye'de Mimari ve Kent
- 8- Türkiye'de Çağdaş Sanatlar
- 9- Türkiye'de Sinema
- 10- Türk Yayıncılar
- 11- Teda Projesi
- 12- Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları
- 13- Türkiye'den Deneme Yazın Eleştirisi
- 14- Sergiler
- 15- Türk Çocuk Edebiyatı İllustratörler Kataloğu
- 16- Türkiye'den Çağdaş Kısa Öyküler
- 17- Türkiye'den Çağdaş Drama
- 18- Türkiye'den Çağdaş Şiir
- 19- Türkiye'den Çağdaş Roman

Sahne Sanatları

Sahne sanatları alanında FKF 2008 öncesinde, esnasında ve sonrasında Karagöz-Hacivat sunumları, Anadolu Ateşi Dans Grubu Gösterisi, Modern Halk Dansları Topluluğu Gösterisi, CRR Dans Tiyatrosu Gösterisi, opera ve bale sahne eserlerinin sunulması, tiyatro festivallerine katılım ve oyunlardan örnekler sergilendi.

Sergiler

Türkiye'nin Kültür Varlıklarından Seçme Eserler Sergisi, Hitit, Selçuklu, Bizans, Osmanlı Sergileri, Arkeolojik Eserler Sergisi, Yazma ve Nadide Eserler Sergisi, Modern Resim ve Heykel Sergileri, Atatürk ve Cumhuriyetin kuruluşu hakkında sergiler, Türk El Sanatları Sergisi, Çinicilik, Hat, Tezhib, Minyatür, Ebru, Cam Sergileri, Geleneksel ve çağdaş Türk kıyafetleri ve defileler, Osmanlı saray kıyafetleri, Atatürk kıyafetleri, saraylı kadın kıyafetleri, asker kıyafetleri, otantik ve yöresel kıyafetler, Türkiye'den kaçırılan kültür, sanat ve tarih eserleri fotoğraf sergisi, Geleneksel Türk Müzik Aletleri Sergisi, Oyuncak Sergisi, Karikatür Sergisi, Çağdaş Türkiye Fotoğrafları Sergisi, Türk Yazarları Sergisi, Doğal ve Kültürel Turizm Bölgeleri Fotoğraf Sergisi , 1000 Yıllık Yolculuk: Türkler Sergisi, Sabancı'nın Türk Hat, Resim, Heykel Sanatı Koleksiyonu Sergisi, Geçmişten günümüze her dalda Türk müziği sergisi, taş plaklar, eski kayıtlar., Mimari-Tarihi Eser Maketleri Sergisi (Miniatürk) gerçekleştirildi.

Fuar Alanında Yapılan Uygulamalar

Fuar alanında 5.1 salonunda bulunan lokantalarda Türk mutfağından, saray mutfağından örnekler konuklara sunuldu. Alanda ikram saatleri oluşturuldu ve Türk Mutfağının özel örnekleri konuklara ikram edildi.

Fuar Alanı Etkinlikleri

Fuar alanında yapılan etkinlikler

- Basın toplantıları
- Türk Kültürü üzerine sunumlar
- Türk Edebiyatı üzerine konuşmalar
- Türk Yayıncılığı üzerine konuşmalar
- Klasik ve Çağdaş Türk Sanatı üzerine konuşmalar
- Türkçe'den Almanca'ya çevrilmesi önerilen çocuk kitaplarından çocuklar için canlandırılmalı okuma saatleri.

FKF’de Yayınevleri ve diğerkuruluşların standları ve etkinlikler*

FKF’de yukarıda listesini verdiğimiz yayınevleri Kültür Bakanlığı’nın davetlisi (komite tarafından seçilmiş ve önerilmiş) olarak 5.1 salonunda kendilerine tahsis edilen standlarda kitaplarını sergilemişlerdir. Salonda bu yayınevlerinin dışında da stand kiralayarak kitaplarını sergileyen Türk yayınevleri de yer almıştır. 5.1 salonunda ayrıca özel ve resmi kurum ve kuruluşlar da yer almışlardır. Örneğin İTO (İstanbul Ticaret Odası) fuar için hazırladığı kitap ve promosyonları gelen konuklara bedava sunmuştur. Aynı salonda açılan bir sergi standında TEDA (Türk Edebiyatının Dışa Açılması) projesince yayımlanmasına destek olunan kitaplar sergilenmiştir. Yine aynı salonda bulunan toplantı salonlarında yazar, akademisyen, gazeteci ve araştırmacılar söyleşi, okuma ve panellerde etkinlikler gerçekleştirmişlerdir.

Fuarda bulunan salonlardan 3.0 salonu özel olarak çocuk edebiyatının ve çizgi roman yayıncılarının ve çocukla ilgili kurum ve kuruluşların yer aldığı bir salondur. Bu salonda ilk kez çocuk ve gençlik edebiyatının ayrıca sergilendiği bir stand hazırlanmış ve 50’ den fazla yayınevinin bu alandaki ürünleri burada sergilenmiştir. Standta yazar okumaları yapılırken çizerler de çizimlerini gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca standın hemen yanında bulunan açık toplantı yerinde de üç ayrı söyleşi ve panel gerçekleşmiştir.

Elde Edilmesi Amaçlanan Sonuçlar

FKF’den öncelikle Türk yayıncılığının geniş bir katılımı ile dışa açılması amaçlanmıştır. Edebiyat ürünlerinin sanayi ürünleri gibi kalitesinin ve kabul edilebilirliğin saptaması hemen gerçekleşemeyeceği için bu amacın hemen gerçekleşmesini beklemenin doğru olmayacağı bir gerçektir. Türk yayıncılığının FKF üzerinden dünyaya yayılması amacı ise başlangıç hamlesi olarak tutarlı bir hedeftir ama çok uzun soluklu bir çalışmanın ve tutarlı bir edebiyat tanıtımının var olması ve sürdürülmesi de gerekmektedir. Batı ile kültürel iletişim ve entegrasyonu da hedefleyen bu projede Batılı izleyenlerin kendilerine sunulan ürünlere bakış açılarının da sürekli araştırılması ve sorgulanması gerekmektedir. Projenin içeriye dönük olarak kültür, sanat ve yayıncılık alanında Türk ekonomisinin canlanacağı umudu da FKF’de çeviri bağlantıları kurulan kitapların, pazarlaması yapılan diğerkültür ürünlerinin hedef kültürde alımlamasının sağlıklı olmasına bağlı olduğu da ayrı bir gerçektir.

* Fuara katılan ajansların, yayınevlerinin, yazar, çizer, çevirmen ve araştırmacıların listesi bu yazının sonunda verilen web sayfalarından elde edilebilir.

FKF’de ve öncesinde yapılan etkinliklerde açık ve net olarak yansıyan önemli bir sonuç yurt dışında yaşayan Türklerin bu etkinlikler sonucunda kendilerine ait bir kültürleri olduğu ve bu kültürün dışa açılabilir değerleri içinde taşıdığını bütün olarak görmeleri -ki yapılan etkinlikleri izleyenlerin çoğunluğunun Türk olduğu düşünülürse- onların özgüvenini artırmasıdır.

Yukarıda değindiğimiz sonuç olumlu yönleri içermektedir ama amacın bir başka ayağının henüz tamamlanmamış olduğunu da göstermektedir. FKF’de yapılan etkinlikler seyirci ve izleyici açısından hiç sorun ve eksiklik yaşamamıştır. Ancak seyircilerin büyük çoğunluğunun Türk olması dışa açılma projesinin bir ayağını kısa bırakmıştır. Etkinliklere katılan yazar, akademisyen ve araştırmacıların konuşma metinlerini gereksiz bilgi yığınlarıyla donatmış olmaları onların izlenme ve anlaşılmasını zorlaştırmış, özellikle yabancı izleyiciler için hiç de anlam taşımayan bu bilgiler dinleyicilerin salonda erken ayrılmalarına neden olmuştur.

Bir başka değinilmesi gereken durum ise tanıtmaya katkı yapmaya gidenlerin eleştirel yaklaşımla yakınmayı birbirine karıştırmaları olmuştur.

Sonuç olarak şunları söylemek mümkündür. Türkiye FKF’de beklenenin üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Yapılan bu çalışmanın hiç eksiksiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Başlangıçta meydana gelen iletişim eksiklikleri, projede kimin sorumlu ve yetkili olduğunun açık belli olmaması ve bu nedenle kimi etkinliklerin gerçekleşmemesi (Örneğin J.W. Goethe Üniversitesi ile birlikte yapılacak sempozyum yetki belirsizlikleri nedeniyle iptal edilmek zorunda kalmıştır) sonucunu doğurmuştur. Ama bunlar bütünün olumluğunu engelleyen sonuçlar değil ders alınması gereken durumlardır.

Bu fuardan Türkiye kültür çevresi çok şey öğrenmiştir ve umarım bu öğrendiklerini bundan sonraki süreçlerde olumlu yönde yansıtabacaktır.

Kaynakça:

<http://www.fbf2008turkey.com/>

<http://www.fbf2008turkey.com/index.php?page=20&lang=1>

<http://www.fbf2008turkey.com/index.php?page=30&lang=1>

<http://www.fbf2008turkey.com/index.php?page=40&lang=1>

<http://www.fbf2008turkey.com/index.php?page=50&lang=1>

<http://www.fbf2008turkey.com/index.php?page=60&lang=1>

http://www.buchmesse.de/de/fbm/allgemeines/geschichte_fbm/